

Bosna i Hercegovina
HRVATSKA REPUBLIKA HERCEG BOSNA
Komisija za utvrđivanje ratnih zločina
Broj: 27/95
Mostar 30.ožujka 1995 god.

00302925

URED MEĐUNARODNOG SUDA ZA RATNE ZLOČINE
U HAGU

KRATKA HRONOLOGIJA I PRIKAZ POČINJENIH RATNIH ZLOČINA OD STRANE
PRIPADNIKA ARMIJE BiH I PARAVOJNIH POSTROJBI MUSLIMANSKIH SNAGA
NA PODRUČJU OPĆINE MOSTAR, KONJIC, JABLANICE i PROZOR, ZA VRIJEME
MUSLIMANSKO HRVATSKIH SUKOBA 1993 GODINE

UVODNE NAPOMENE

Ne upuštajući se u ovom kratkom prikazu u analizu povjesnih i drugih (multinacionalnih, multikonfesionalnih, multikulturalnih i dr.) okolnosti koje su davale pečat međusobnim odnosima stoljetnog zajedničkog življenja pučanstva u BiH, valja istaći nepobitnu činjenicu, na koju bez dvojbe, upućuje raspoloživa dokumentacija vezano za muslimansko-hrvatske sukobe u BiH, da su te okolnosti veoma vješto iskorištene u negativnom smislu od strane srpskog agresora, u cilju unošenja razdora i krvavih obračuna među Hrvatima i Bošnjacima-Muslimanima na ovim prostorima.

Agresor je za svoje planove uspio pronaći istomišljenike i određene snage i unutar bošnjačko-muslimanskog korpusa, posebno u političkom i vojnom vrhu Republike Bosne i Hercegovine, što je bilo presudno da su muslimansko hrvatski sukobi eskalirali u široke i krvave obračune na ovim prostorima.

Najokrutniji zločini od strane pripadnika Armije BiH, i paravojnih postrojbi počinjeni su na lokalitetima: Trusina, Buščak, Orlište, Orahovica zatvor "Musala" Konjic, Vrci, Mrkosavice, Zaslavlje, Podorošac, Dubravice sve u općini Konjic, zatim na području općine Jablanica lokaliteti Doljani, Uzdol, zatvor "Muzej revolucije", te na području općine Mostar Grabovica, te muslimanski zatvori Bijelo Polje, zgrada SDK, IV osnovna škola. Naravno na ovim lokalitetima bilo je još mnogo zločina ali označeni lokaliteti upućuju na najteže oblike ratnih zločina.

Ukratko ćemo se osvrnuti na svako od navedenih područja:

OPĆINA KONJIC

Na području općine Konjic prema popisu iz 1991 godine živjelo je ukupno 43.636 stanovnika od čega:

Hrvata	11.354	ili	26%
Muslimana	23.791	ili	54,5%
Srba	6.645	ili	15,2%
Jugoslovena	1.379	ili	3,2%
Ostali	467	ili	1,1%

00302926

Sukobi počinju u ožujku 1993 godine-točnije 20.3.1993 godine,kada je održan sastanak muslimanskih vojnih i civilnih čelnika sa područja općina Jablanica,Konjic i Hadžići,koji su po zapovjedi,zapovjednika IV korpusa Armije BiH sačinili globalni plan napada na Hrvate u općini Konjic i Jablanica. Sa ovim aktivnostima upoznato je čelno vodstvo muslimana u BiH pa i samo Predsjedništvo.

20.3.1995 godine,u hrvatskom selu Kostajnica muslimani i to Gabela Ismet i Boloban Sakib iz vozila bacaju ručnu bombu na tri djevojčice od kojih je jedna teško ranjena a radi se o Katici Šagolj. Isti dan minirano je jedno vozilo hrvata u Konjicu (Goran Blažević).

Dana 23.3.1993 godine,jedan od zapovjednika Armije BiH,Hasan Hakalović (Uhićena poruka radio vezom)zapovjeda "Sve Hrvate razoružati,a ako se ne predaju ubiti"?

Nakon ovog nižu se događaji velikom brzinom,prvo pojedinačna ubojstva i maltretiranja,što će ubrzo dovesti do masovnih zločina.

Oko 50 sela naseljenih pretežno hrvatskim pučanstvom je u većini ili u manjem obimu spaljeno i opljačkano u svrhu etničkog čišćenja u 8 sela (Buščak,Trusina,Orlište,Mrkosavice,Zaslivlje,Vrci,Podorošac i Dubravice)počinjeni su masovni zločini.

Civili i zatočeni vojnici se ubijaju uz prethodno sakaćenje,koriste se kao živi štit,vode na prisilne radove i vrše razne torture. Organiziraju se zatvori-logori njih ukupno 18.

Na ovom lokalitetu sa zonom odgovornosti općina Konjic i Jablanica djeluje brigada "Herceg Stjepan" sa oko 2.000 vojnika HVO-a. Istovremeno na ovom području postojale su i djelovale 3 brigade Armije BiH sa oko 7.000 vojnika. Tjekom rata na ovo područje pristiglo je još 5-6.000 vojnika Armije BiH (Zukine postrojbe,Crni labudovi,Handžar divizija,Hrasnička brigada,veći broj stranaca-mudžahedina,jedinice upućene iz Pazarića,Travnika,Zenice,G.Vakufa. Dakle HVO nije mogao izvršiti napad na Armiju BiH.

Istovremeno skrnave se katoličke bogomolje,uništena je i opljačkana crkva u Radešinama,Čelebiću,Žitačama,u gradu Konjicu,vjerski službenici se uhićuju i maltretiraju,pljačka imovina crkve i Karitasa.

Od ukupnog broja Hrvata dakle 11.354 oko 8.000 je iseljeno i prognano a ostatak živi u teškim uvjetima.

Trusina

U selu Trusina živjelo je ukupno 303 stanovnika od čega 149 Hrvata i 152 Muslimana.

Dana 16.4.1993 godine,pripadnici Armije BiH,izvršili su u jutarnjim satima napad na selo.

Ubijene su 22 osobe i to 15 civila i 7 pripadnika HVO-a, 4 osobe su ranjene od kojih troje djece.

Tom prilikom veći broj kuća je zapaljen, imovina opljačkana.

Kada su poubijali civile (uglavnom starci i nemoćne osobe) sakupili su preostale civile uglavnom žene i djecu, zatim ih kao živi štit uz prijetnju doveli do mjesta gdje su bili pripadnici HVO-a, tražili da se predaju ili u protivnom da će im poubijati žene i djecu i kada su to vojnici vidjeli, predali su se s tim što im je u tom slučaju garantirana sigurnost, međutim odmah nakon predaje pred članovima obitelji i ostalim civilima izvršili su streljanje 7 vojnika.

DOKAZI: iskazi iz izvora Komisije, razni dokumenti iz drugih izvora, patološki nalazi sa fotodokumentacijom te video zapisi, s napomenom da su svi dokazi pojedinačno specifikirani u zapisniku o primopredaji dokumentacije.

Osobe za koje postoje osnovi sumnje da su počinili navedeni zločin:

- ĆIBO SAFET naredbodavac
- HADŽAJLIĆ JUSUF zapovjednik na lokalitetu Klisa
- HAKALOVIĆ HASAN zapovjednik brigade Neretvica, obadvojica isplanirali napad na selo Trusina
- PADALOVIĆ SEID i ŠABIĆ MEJRA neposredno izvršili streljanje 7 zatočenih pripadnika HVO-a, s tim što su HADŽAJLIĆ JUSUF i HAKALOVIĆ HASAN putem radio veze izravno izdali nalog za streljanje
- BUTUROVIĆ MUSTAFA, BUTUROVIĆ ALIJA, MUSTAFIĆ MUJO, HAKALOVIĆ SEJDO, HAKALOVIĆ SEAD, HAKALOVIĆ MUSTAFA, MRAVOVIĆ MUHAREM, PADALOVIĆ HABIB, PADALOVIĆ REMZO, PADALOVIĆ DERVIŠ, GOSTIJEVČIĆ ZEJNIL, POTUROVIĆ ŠAĆIR, POTUROVIĆ HAZIM, ŠAHIĆ MEHO, GOSTIJEVČIĆ FAIK, MEMIĆ SMAJIL, POTUROVIĆ REDŽO, POTUROVIĆ ŠEFKO, POTUROVIĆ ŠERIF, GOSTIJEVČIĆ ADNAN, SULTIĆ SALKO, SULTIĆ BIBER, SULTIĆ HAMID, MEMIĆ EMIN, GOSTIJEVČIĆ BAJKO, MEMIĆ MIRALEM, ŠAHIĆ MEHO, ŠAHIĆ BEĆO, HANIĆ NUSRET, ŠAHIĆ SEJO, ŠAHINOVIĆ SALKO, ŠAHIĆ ALMIR, POTUROVIĆ SEMIR, svi oružano napali civile i tom prilikom ubili 15 civila.

Sve dostupne generalije za gore označene osobe nalaze se u dokumentaciji koja je ustupljena.

Orlište

Sveukupno stanovništvo sela (64 stanovnika) su hrvatske nacionalnosti. U okruženju sela pretežno su stanovnici bošnjačko muslimanske nacionalnosti. Zapovjednik bošnjačko muslimanske brigade "Neretvica" Hasan Bakalović naredio je 25. ožujka 1993 god. da se izvrši oružani napad na selo Orlište, te da se svi Hrvati u selu razoružaju, a koji pri tome daju otpor da ih se ubije. Istog dana selo je napadnuto i okupirano. Mada mještani nisu pružili otpor, zvjerski su poubijali mještane: Ivana Kostića (starac), Andu Kostić (starica), Branka Kostića (starca), Janju Kostić (staricu).

Preživjelo pučanstvo je otjerano u progonstvo, a selo je opljačkano i popaljeno. O svireposti napadača posebno govori ubojstvo starice Ande Kostić, koja je usred bolesti nepokretna i nije uspjela pobjeći, nadena sa prostrijelnom ranom u ustima.

Osim zapovjednika navedene muslimanske postrojbe HASANA BAKAL-OVIĆA, za ovaj slučaj se teže okrivljuju: MIRSAD BARJAKTAREVIĆ, zapovjednik akcije na selo Orlišće, te vojnici MOS-a MUHAMED BULJINA, HAMZA AJANOVIĆ, SAMIR BARJAKTAROVIĆ, MUHAMED MRAVOVIĆ, stanoviti vojnik zv. BEG i neki drugi još neidentificirani počinitelji zločina.

U pljačkanju i paljenju kuća i druge imovine Hrvata sela Orlišće posebno su se istakli i neki civili bošnjačko-muslimanske nacionalnosti.

Orahovica

Od ukupno 870 stanovnika sela, po popisu od 1991. godine, bilo je 390 Hrvata. Ostalo su mještani bošnjačko-muslimanske nacionalnosti. U selo su 30.08.1993.g. upale postrojbe - specijalne jedinice muslimanskih oružanih snaga sa oznakama DIB-vojna policija, čije je sjedište bilo u Zenici, te tom prilikom, nakon višednevnog mrcvarenja, ubili su četiri civila hrvatske nacionalnosti, dvoje teško premlatili i ranili, dok je petoro civila zadobilo teže tjelesne povrede. Ubijeni su civili Stanko Ružić (1932 g.), Jozo Ružić (1928 g.), Pero Skočibušić (1939 g.) i Mato Šimić (1923 g.). Fizički su maltretirani i zadobili rane vatrenim oružjem: Ružica Ružić žena Stankova (1933 g.) i Jela Ružić Josina (1923 g.) tjelesne povrede usred fizičkog maltretiranja zadobili su: Ruža Lozić (1922 g.), Mara Bebek (1934 g.) Ilija Bebek (1934 g.) i Ivica Pehar (1957 g.).

Kuće mještana Hrvata su opljačkane i spaljene, a pučanstvo protjerano u progonstvo.

Prema dokazima koji se čuvaju u dokumentaciji ove Komisije i kod drugih organa, za navedene zločine odgovorni su: FIKRET PREVLJAK, zapovjednik samostalne postrojbe Armije BiH "Cipelići" iz Hrasnice kod Sarajeva, HAMDİJA OMERVIĆ, zamjenik komandanta "Ljubinskog bataljona" brigade, "Suad Alić" Konjic, te druge vojne osobe ovih i drugih vojnih jedinica, a od mještana Muslimana ARMIN BUBALO zv. BUZA i ALEN Makan sin Alijin.

Ove i druge osobe odgovorne su i za smrt civila Slavena Kolara iz Orahovice, koji je izgubio život na prvoj borbenoj crti, gdje se našao na kopanju utvrda za muslimanske postrojbe, prisilno odveden od strane muslimanske vojske.

Buščak

Selo je po nacionalnom sastavu većinsko hrvatsko (Hrvati 108, a Bošnjaci-Muslimani 61 stanovnika). Dana 14. travnja 1993.g. snage Armije BiH i paravojne muslimanske postrojbe neočekivano su

napali na mještane hrvatske nacionalnosti sa jačim oružanim snagama i zaposjeli cijelo selo. Uveče uoči samoga napada na prevaru su fizički likvidirali mještanina Hrvata Miroslava Majića, ali se za njegovu smrt saznalo tek nakon zaposjedanja cijelog sela. Naime, ubijeni Majić je na povjerenje i na poziv, uveče, uoči napada, otišao kod susjeda Muslimana na sijelo i tu likvidiran na svirep način (naden je smrskane lobanje, prosutog mozga, na čelu mu je nožem urezano slovo "U" itd.). Druga dvojica mještana, Branko Majić sin Jakovljević, rođen 1961.g. i Slavko Majić sin Ljubanov, rođen 1955. godine, ubijeni su od strane muslimanskih postrojbi prilikom zaposjedanja sela.

Imovina mještana Hrvata je opljačkana i spaljena, a pučanstvo otjerano u progonstvo.

Za masakr i smrt Miroslava Majića osumnjičeni su dvojica braće, NIJAZ i HAMZO HONDO, susjedi ubijenog, te NIHAD KULENOVIĆ zv. SVIRAČ, HALID ČAJDIN zv. TITO, stanoviti BIBO iz Gornjeg Vakuša. (Uskopje) i dr. Ova trojica muslimanskih vojnika osumnjičena su i za ostala zlodjela izvršena u ovom selu i drugim mjestima konjičke općine.

Za zlodjela počinjena u ovom selu osnovano su osumnjičeni i drugi pripadnici muslimanskih oružanih snaga: MUHAREM MRAVOVIĆ, voditelj akcije napada na selo, JUSUF HADŽAJLIĆ, MUJO MUSTAFIĆ i SAFET JUG, organizatori akcije, te učesnici akcije BAJRO Čohodor, MUJO ALIĆ (sa svoja tri sina: SAKIBOM, SALEMOM i IBROM), RAMIZ HABIBIJA, NIJAZ HABIBIJA, FIKRO ŠALJIĆ i dr.

Grad Konjic i obližnja sela

U istom periodu pripadnici navedenih postrojbi takode su počinili više zločina nad stanovnicima hrvatske nacionalnosti.

1. U gradu su ubijeni Mirko Ivanković (1935.g.) i Mario Kovač (1975.g.).

2. Selo **Zaslavlje**: izmasakrirani su (sječeni nos, uši itd.) i podlegli: Zlatko Trlin (1970.g.), Jozo Brvenik (1947.g.) i Ante Banović (1955.g.).

3. Selo **Bjelovčina**: ubijeni su muž i žena Mato Soldo (1930.g.) i Ivka Soldo (1931.g.)

4. Selo **Pokojište**: Petar Jozić (1938.g.) ubijen je 04.08.1993.g.

Na području konjičke općine osnovano je, u prostorima koji su u predratno vrijeme imale druge namjene (škole i dr.) više muslimanskih zatvora, odnosno logora. Kroz te zatvore, odnosno logore prošlo je oko 500 zarobljenih pripadnika HVO-a ipreko 400 civilnih osoba hrvatske nacionalnosti, dok se u kućnom pritvoru nalazilo preko 3.000 Hrvata. Zarobljenici, odnosno zatvorenici na najsvirepiji način su zlostavljani, mučeni i likvidirani, s posebnim naglaskom na praksu prisilnog uzimanja krvi za potrebe Armije BiH. Zatvorenici su redovno korišteni kao "živi zid"

muslimanskim vojsnicima na bojištu, prisilno su odvođeni na prvu borbenu crtu radi kopanja rovova i gradnje sličnih objekata za potrebe Armije BiH, smještaj i ishrana bili su krajnje loši, redovna je praksa bila vrijeđanje i sl.

Konjic (ostali lokaliteti)

Područje Klisa (više sela u dolini rijeke Neretvice)

U periodu 23.ožujak -01.svibanj 1993.godine bošnjačko-muslimanske vojne i paravojne postrojbe počinile su niz zločina nad stanovništvom hrvatske nacionalnosti.

- 1.**Jasenak:** ubijen: Mato Stjepanović (1958.g.)
- 2.**Gostović:** mučki ubijeni u svojim kućama: Zvonko Đopa (1971.g.), Ivan Andrić sin Matin (1970.g.), Mirko Đopa sin Stjepanov (1966.g.), te ranjena žena Jela Đopa.
- 3.**Žitače:** ubijen starac Ante Krešo sin Nikin (1935.g.)
- 4.**Seonica:** ubijen vozač sanitetskog vozila Dragan Vujičević (1963.g.) dok je spašavao prisutnog liječnika.
5. **Vrci:** ubijeni u svojoj kući civili Marinko Džidić, Ivan Stanić (1935.g.), Stoja Kožul (1935.g.), Ana Kožul (1929.g.).
6. **Bukovica:** ubijen Ivan Andrić sin Antin (1966.g.)
7. **Gorani:** ubijen starac Jozo Jurić sin Ilijin (1931.g.).
8. **Sultići:** ubijen starac Stjepan Stanić (1940.g.)
9. **Jukići:** ubijeni muž i supruga mu Stjepan Jukić Danin (1924.g.) i Anica Jukić kći Antina (1920.g.).
10. **Mrkosavice:** ubijeni na groblju u vrijeme pokopa umrle mještanke Cvitan Knežević (1942.g.) i Mija Ilić (1914.g.).
11. **Nevizdraci:** ubijena samohrana starica Kata Kaleb (1927.g.).

00302931

OPĆINA JABLANICA

Općina Jablanica zauzima površinu od 289.km². Prema službenim podacima popisa pučanstva 1991.godine na području općine Jablanica živjelo je ukupno 12664 osobe i to:

- 2253 HRVATA ili 17,8%
- 9136 MUSLIMANA " 72,1%
- 504 SRBA " 4,0%
- 671 OSTALIH " 6,1%

Na području općine bilo je ukupno 28 naseljenih mjesta, od čega 7 naselja- sela etnički čistog sastava, 6 sa muslimanskim i jedno sa hrvatskim pučanstvom.

Nakon uspostave višepartijskog sistema, na višestranačim izborima vlast u okvirima općine dijelile su nacionalne stranke HDZ i SDA. Područje općine Jablanica od sredine 1992.godine je pod nadzorom UNPROFORA, u općinskom središtu smješten je Španjolski bataljon, misija Evropskih promatrača, misija UNHCR-a, delegati Međunarodnog crvenog križa, misija Danskog vijeća za izbjeglice. Od domaćih humanitarnih organizacija od 1992.godine djeluju Hrvatsko katoličko dobrotvorno društvo- Ogranak Jablanica i Merhamet.

Od travnja 1992. godine u Jablanicu masovno dolaze prognanici- -Muslimani iz istočne Bosne (Foča, Rogatica, Goražde, Žepa), zatim s područja Hadžića i oko Sarajeva te s područja istočne Hercegovine (Nevesinje, Gacko, Bileća), a kasnije i iz Mostara. Njihov broj je krajem 1992. godine iznosio oko 9.000 da bi se početkom 1993.godine povećao na oko 25.000 osoba. Među njima se nalazio veliki broj vojno sposobnih muškaraca, koji su se u većini odmah, uključili u muslimanske vojne formacije na području općine Jablanica. Tijekom srpske agresije na BiH(1992) prostor općine nisu zahvatala ratna događanja, pa je to mogući razlog dolaska ovako velikog broja osoba muslimanske nacionalnosti. Ipak, ova činjenica djelomično je utjecala na inače tolerantne odnose Hrvata i Muslimana.

KRONOLOGIJA

Do prvog vidljivijeg zabludenja u odnosima Hrvata i Muslimana dolazi početkom ožujka 1993.godine kada je CA TV Jablanica objavljena informacija da je od strane muslimanskog vodstva iz Sarajeva smjenjen legalno izabrani predsjednik općine Jablanica, inače musliman po nacionalnosti. Ovim aktom sumnjive pravne vrijednosti, usprotivilo se lokalno muslimansko rukovodstvo, ali je moralo popustiti. Od tog vremena, zbog straha od mogućih, pogoršanja situacije jedan broj Hrvata počinje napuštati grad Jablanicu.

Daljnje vidljivije pogoršanje u odnosima Hrvata i Muslimana nastaje krajem ožujka 1993.godine, odnosno po saznanju da je održan sastanak muslimanskih vojnih čelnika s područja općine

Jablanica i Konjic (20.03.93.) gdje je donešen plan napada na Hrvate Jablanice i Konjica.

Nakon tog događaja imaju slijedeći tok:

-13.04.93. muslimanska vojska blokirala sve izlazne punktove iz Jablanice (prema Mostaru, prema Prozoru, prema Doljanima i Posušju.)

-15.04.93. oko 12 sati počinju oružani sukobi i odmah se uspostavlja linijna razgraničenja koja ide oko 8 km sjeverozapadno od općinskog središta (Kosne Luke-Pisvir-Slatina-Jablaničko jezero).

Istog dana muslimanska vojska u gradu hapsi grupu 7-8 Hrvata i zatvara ih u Muzej, a prema ostalima poduzima opsežne mjere pritiska. U periodu od naredne dva dana pretresaju se svi hrvatski stanovi. To čine grupe od tri, četiri muslimanska vojnika:

-počinje obimno oduzimanje imovine Hrvata,
 -počinje nasilno useljavanje Muslimana u hrvatske stanove. Ove radnje se izvršavaju uz asistenciju muslimanske vojske.
 -Ratno Predsjedništvo opisane postupke muslimanske vojske legalizira na način što pod imenom navodnog regionalnog korištenja stambenog prostora, useljenja vrši samo u stanove Hrvata, dok to nije slučaj sa stanovima Srba i Muslimana.

-10.05.93. muslimanska vojska zauzima Grabovicu, mjesto udaljeno oko 15 km južno od Jablanice. Tom prilikom zarobljava grupu Hrvata i dovodi ih u Muzej (među zarobljenima ima i žena i djece), a opljačkano imovinu (hranu, automobile, stoka i dr.) dogoni u grad.

U potpuno okupiranom gradu Hrvati postaju obespravljena skupina, sa znatno reduciranim ljudskim pravima.

-takode u svibnju 93. godine muslimanska vojska iz prekojezerskih sela- Mrakovo, Žuglići, Šabančići i Radići, te u Ostrošcu sve Hrvate dovodi u grad, ostavljajući ih, da se sami snalaze, a njihovu imovinu pljačka i kuće pali.

- u Ostrošcu u 2 kuće zatvoreni su Hrvati sa Radešina (općina Konjic), a selo im se pljačka i pali.

- iz naselja Donja Jablanica svi Hrvati- njih oko 30 se nasilno izgone iz kuća, a u njihove kuće se smješta vojska i stvara tzv. Zukiina baza.

Riječ je o formaciji muslimanske vojske s pretežitim sastavom vojnika iz Sandžaka, pod nazivom Specijalni odred za posebne namjene pri štabu vrhovne Komande ABiH, postrojba u smislu zapovjedanja direktno je vezano za Predsjedništvo BiH.

Zapovjednik je Zulfikar Ali-Špago-"Zuka", zamjenik Nihad Bojadžić, oba iz Sandžaka.

Pored navedenih na području općine Jablanica muslimansku vojnu snagu čine: 44-brdska brigada u sastavu IV korpusa A BiH, te više skupina neodređenog formacijskog sastava čiji su zapovjednici Valter. Čelo, Čedini vukovi i sl.

Isto tako na području općine pojavile su se i druge postrojbe kao "CRNI LABUDOVI", "HADŽAR DIVIZIJA", te mužahedini i sl. Muslimanska strana je imala više tisuća naoružanih vojnika.

Hrvatska strana drži sjeverozapadni dio općine i taj prostor pokriva Bojna "Mijat Tomić", koja je organizacijski pripadala Brigadi "Herceg-Stjepan" Konjic. Broj pripadnika HVO-a kreće se oko 300-400 vojnika.

Protekom vremena opće prilike pod kontrolom muslimanske vojske se pogoršavaju, posebno za Hrvate. Pojedini pokušavaju bježati pa nailaze na muslimanske patrole, te završavaju u zatvoru, dok drugi, takode u pokušaju bjega, nailaze na minska polja, bivaju ranjeni i opet završavaju u muslimanskom zatvoru. Tako se broj zarobljenih Hrvata u Muzeju stalno povećavao.

DOLJANI

Poseban značaj u ovoj kronologiji ima 28. srpnja 93. godine kada je muslimanska vojska, njih više stotina napravila diverzantski upad u šire područje Doljana i na pet lokaliteta opkolili naseljena mjesta. Tom prilikom napravljen je strahovit pokolj i to:

- na lokalitetu **Stipića livada** iz zasjede grupa muslimanskih vojnika ubila i izmasakrirala 23 Hrvata, među kojima i više civila koji su pokušali potražiti spas u bijegu.

Na ovom mjestu preživjele su četiri osobe i primjetile su nekoliko muslimanskih vojnika koje osobno poznaju.

-na lokalitetu **Krkača** veća grupa muslimanskih vojnika ubili su deset (10) Hrvata među kojima je bilo i civilnih osoba.

Nakon počinjenog zločina sve civilne osobe- djecu, žene i starce koji nisu uspjeli pobjeći muslimanska vojska odvođi u Muzej-logor u Jablanici.

Počinitelji su veća grupa muslimanske vojske, među kojima su preživjeli mnoge prepoznali.

-na lokalitetima **Stupari, Orlovac- Šarančevići** takode veća skupina muslimanskih vojnika najprije ubili osmoro Hrvata- većinom civili, a sve preživjelo civilno pučanstvo odvedeno u logor-zatvor Muzej u Jablanici.

Preživjeli su među počiniteljima prepoznali jedan dio muslimanskih vojnika.

-na lokalitetu Pomen ubijen jedan Hrvat-civil, nekoliko ih ranjeno i zarobljeno, a potom takođe odvedeni u logor-zatvor Muzej u Jablanici.

Preživjeli su u grupi prepoznali neke muslimanske vojnike. Interesantna je činjenica da prilikom opisanog diverzantskog upada u područje Doljana niti jedan muslimanski vojnik nije ranjen niti je smrtno stradao.

Iza ubijenih Hrvata ostala je 21 udovica i 36 maloljetne djece, siročadi. Isto tako muslimanska vojska zapalila je i opljačkala preko 200 obiteljskih kuća Hrvata. Nakon pokolja i zarobljavanja Hrvata, muslimanska vojska je opljačkala i spalila zauzeti dio Doljana.

GRAD JABLANICA - MUZEJ

Muzej u Jablanici koji je pretvoren u zatvor za Hrvate postaje mjesto gdje boravi oko 50 vojnih zatvorenika, koji borave u izuzetno teškim uvjetima, koji se maltretiraju i zlostavljaju, gdje takođe boravi oko 250 civila potpuno nezaštićenih, od svega, pa i od silovanja žena.

DONJA JABLANICA - ZUKINA BAZA

Dana 08. rujna 1993. godine pripadnici Zukinih postrojbi, a po nalogu lokalne vojne policije u Jablanici bez osnova hapse grupu od 9 Hrvata i odvođe ih u zatvor u vojnu bazu u Donjoj Jablanici.

-08/09. rujna 93. godine muslimanska vojska vrši strahoviti pokolj civilnog pučanstva u Grabovici. Tada je stradalo njih 33 civila čiji je prosjek starosti 69 godina, a svi preživjeli odvođe se u zatvor u Muzej Jablanica, tako se broj Hrvata u logoru značajno povećava.

-zbog posljedica loših prilika u logoru među civilima umier 5 osoba od gladi i bolesti.

- 23.09.93. godine grupa od 15 Hrvata s područja općine Konjic dovodi se u Zukinu bazu u Donju Jablanicu, gdje odmah jedan biva namjerno ranjen, a drugi usmrćen.

- Pored ovoga više zatvorenika je ranjeno iz vatrenog oružja. Ranjavanje su namjerno izvršili muslimanski vojnici.

-30.09.93. godine 21 zatvorenik iz baze Donja Jablanica prelazi u Drežnicu. Smješteni su u župnoj crkvi koja je pretvorena u zatvor. Tu su bili mjesec dana, teško zlostavljani i paćeni gladu, a nakon toga premješteni u Muzej u Jablanici.

- od 04.11.93. godine u logoru zatvoru- Muzej Jablanica boravi preko 300 civila i oko 70 vojnih obveznika muškaraca.

Od vojnih zatvorenika njih dvojica su smrtno stradali, njih desetak je teže ranjeno i više slučajeva lakšeg ranjavanja, dok su svi zbog težine uvjeta u zatvoru razmjenjeni u dosta teškom zdravstvenom stanju.

- u periodu studeni-prosinac 93.godine i sječanj-veljača 94. više desetina Hrvata zbog progona i opasnosti daljeg življenja pokušavaju i uspjevaju pobjeći na slobodni teritorij.

- 01.ožujka 94.godine obavlja se razmjena-oslobođenje svih civila i vojnih obveznika iz logora-zatvora -Muzej Jablanica.

Zbog neprestanog daljeg svakojakog pritiska na Hrvate, njihovo iseljavanje s područja pod nadzorom A BiH se nastavlja tako od ukupno 1.100 tom području, sada ih ima oko 100.

OSOBE ZA KOJE POSTOJE OSNOVE SUMNJE DA SU POČINILE ZLOČIN:

1. ĆIBO SAFET, predsjednik Ratnog predsjedništva
2. MARIĆ MUHAMED, dopredsjednik Ratnog predsjedništva
3. OMERIKA MIRSAD, predsjednik općinske vlade i član Ratnog predsjedništva
4. ŠUBARA REŠID, sekretar sekretarijata za NO općine
5. IDRIZOVIĆ SAFET, komandant općinskog štaba ABiH
6. KOVAČEVIĆ ENES, zapovjednik 44.brdске brigade ABiH
7. SAHIRLIĆ ZAJKO, član zapovjedništva 44.brigade
8. ZEBIĆ EMIN, načelnik stanice vojne sigurnosti
9. SALIHAMIDŽIĆ AHMET, zamjenik načelnika Stanice javne sigurnosti
10. KURT SEAD, zapovjednik vojne policije
- 11.-i druge osobe iz Ratnog predsjedništva, Štaba i zapovjedništva 44.brigade, stanice javne sigurnosti i vojne policije Jablanica.

Kao organizatori jer su isplanirali oružani napad na Doljane, a ostali su učestvovali u napadu.

BEHRAM BEĆIR i drugi

pripadnici A BiH koji su na području Doljana učestvovali u pokolju, hapšenju i odvođenju u logor Hrvata, te pljačkanju i paljenju sela.

1. ZULFIKAR-ALI-ŠPAGO, "ZUKA" zapovjednik Spec. odreda ABiH
2. NIHAD BOJADŽIĆ, zamjenik zapovjednika
3. ZENAID DELMO, pripadnik policije ABiH
4. ISMET DEDAJIĆ "DEDO", upravnik logora-Muzej Jablanica
5. SEAD KURT, zapovjednik VP ABiH
6. - više pripadnika Zukine postrojbe vojne policije Jablanica
zbog
 - nezakonitog zatvaranja
 - namjernih ubojstava
 - mučenja i silovanja
 - namjernog nanošenja teških patnji i dr.

OPĆINA RAMA (PROZOR)

Na području općine Prozor prema službenim podacima popisa pučanstva iz 1991 godine, živjelo je ukupno 19601 osoba i to:

- 12213 Hrvata ili 62,3%
- 7173 Muslimana ili 36,6%
- 49 Srba ili 0,2%
- 166 ostalih ili 0,9%

Tijekom srpske agresije na BiH (1992) srpske snage i pripadnici tadašnje JNA napali su zapadne dijelove općine sredinom travnja 1992 godine. Usljed srpskih napada, civilno nesrpsko pučanstvo napustilo je sela u zapadnom dijelu općine: Zvirnjača, Rovašnica, Zahum. Srpsko topništvo granatiralo je Ramu tijekom svibnja 1992 godine.

Malobrojne i slabo naoružane postrojbe HVO uspjele su spriječiti ulazak srpskih snaga na područje općine.

Tijekom kolovoza, rujna i listopada 1992 godine agresorske snage gadale su dalekometnim topništvom naseljena mjesta i sela općine i pri tom ubile pet Hrvata u gradu Prozoru.

Prije muslimansko-hrvatskog sukoba civilna vlast u općini bila je ustrojena shodno rezultatima izbora. Svega nekoliko Muslimana aktivno se uključilo u obranu općine. Tijekom ljeta 1992 godine, došlo je do nasilne smjene u vodstvu SDA i od tada se suradnja i dogovori smanjuju.

KRONOLOGIJA

Vojni sukobi između ABiH i HVO-a izbili su 23. listopada 1992 godine. Neposredni povod bio je ubistvo jednog pripadnika HVO-a iznad sela Dobroša. Poraženi pripadnici ABiH, povukli su se u sela Here, Šćipe i Kute, na sjeveroistoku općine. Nakon toga pripadnici ABiH ubili su u selu Jurići 3 Hrvata.

-14. rujna 1993 godine pripadnici ABiH izvršili su napad na civilno pučanstvo sela UZDOL. Pri pješaćkom ulasku u selo ubijali su sve odreda, a u selu se tada zateklo stotinjak žena, djece i staraca.

Narednog dana u selu su ušli pripadnici HVO-a i pronašli tijela 29 izmasakriranih civila.

-16. rujna 1993 godine pripadnici ABiH izvršili napad na selo Hdutsko i tom prilikom zarobili veću grupu pripadnika HVO-a (oko 25). Trojica odvedena u zatvor-Muzej Jablanica, a ostali na licu mjesta streljani.

Jedan od trojice zarobljenih u listopadu 1993. godine pobjegao iz zatvora, a preostala dvojica sa ostalim zarobljenicima razmjenjeni 01.ožujka 1994.godine.

Tijela streljanih pripadnika HVO- muslimanska strana predala u svibnju 1994.godine.

Osobe za koje postoje osnove sumnje da su počinile zločin.

UZDOL

Kao organizatori jer su isplanirali oružani napad

1. SEFER HALILOVIĆ, zapovjednik ABiH
2. ENVER BUZA, komandant "Prozorskog bataljona"
3. Druge osobe iz zapovjedništva ABiH.

Kao učesnici napada:

1. ZAIM HERO, komandir čete
2. SMAIL HERO, Komandir II voda
3. Druge osobe iz sastava navedene formacije ABiH.

Sve dostupne generalije za gore označene osobe nalaze se u dokumentaciji koja je ustupljena.

HUDUTSKO

Kao organizatori jer su isplanirali oružani napad:

1. ENES KOVAČEVIĆ, Zapovjednik 44. brigade ABiH u Jablanici.
2. Druge osobe iz zapovjedništva 44.brigade A BiH, Štaba ABiH u Jablanici, Stanica javne sigurnosti, Vojne policije, Ratnom predsjedništvu općine Jablanica, te takozvanoj Zukinoj postrojbi sa sjedištem u Jablanici.

Kao učesnici napada i osumnjičeni počinitelji zločina su vojnici pripadnici 44. brdske brigade ABiH Jablanica i pripadnici tzv. Zukine postrojbe.

PRILOG:

Dokazi - fotodokumentacija i drugi dokumenti raznih izvora vezano za zločin u selu Uzdol.
Za zločin počinjeni nad ratnim zarobljenicima -pripadnicima HVO-a u selu Hudutsko nema pouzdanih dokaza izuzev dijela koji se nalazi u iskazima pojedinih zarobljenika Hrvata koji su bili u muslimanskom zatvoru Muzej Jablanica.

Naime, oni nisu neposredni očevidci zločina ali su kao zarobljenici oko 20-og rujna 1993.godine u selu Hudutsko improvizirano sahranili grupu oko 20-ak ubijenih vojnika HVO-a.

OPĆINA MOSTAR

Prema službenim podacima popisa pučanstva iz 1991.godine na području općine Mostar živjelo je ukupno 126 067 osoba, i to:

-42 648 Hrvata	ili	33,9%
-43 931 Musliman	ili	34,8%
-23 909 Srba	ili	19,0%
-15 579 ostalih	ili	12,4%

Tijekom srpske agresije od siječnja do lipnja 1992.godine, pored stradanja pučanstva izvršeno je strahovito razaranje grada. Između ostalog srušeno je i devet mostova. Razoreni su gotovo svi sakralni objekti, a cjelokupna komunalna i druga infrastruktura je uništena. Nakon oslobađanja u listopadu 1992.godine pronađene su dvije masovne grobnice sa više od stotinu ubijenih civila.

Početak svibnja 1993.godine došlo je do sukoba A BiH i HVO-a. U tim sukobima stradao je veliki broj Hrvata civilnih osoba, a civilno pučanstvo i pripadnici HVO-a masovno su odvođeni u logore-zatvore Bijelo Polje, IV osnovnu školu i zgradu SDK.

GRABOVICA

Smještena je na 35km sjeverno od Mostara, a 12km južno od Jablanice. Sastoji se od nekoliko zaseoka sa jedne i druge strane jezera Salakovac. Po zadnjem popisu imalo je 206 stanovnika, odnosno 70 domaćinstava isključivo hrvatske nacionalnosti.

Dana 10.05.1993.godine bez ikakvog povoda izvršen je napad na Grabovicu od strane muslimankih jedinica kojim je zapovjedao Zulfikar Ališpago zv.ZUKA. Tom prilikom je, nakon što se predao ubijen Željko Rozić, Mladen Zadro, Ljubica Zadro. Od toga dana nastaje svakodnevna pljačka imovine i paljenja kuća i to je trajalo sveo do 8/9.09.1993.godine kada je muslimanska vojska izvršila strašan zločin nad Hrvatima.

Tom prilikom su ubijena 33 civilne osobe među kojima i jedno dijete od 3,5 godine. Većina ih je ubijena pred svojim kućama. Tri civila su pokušala bježati u pravcu Jablanice, ali ih je sustigla muslimanska vojska i ubila na magistralnom putu Mostar-Jablanica.

Nakon ovog pokolja većina kuća u Grabovici je zapaljena, a groblja uništena. Poništeni su nadgrobni spomenici, kapelice te vadeni kosturi iz grobnica i bačani u jezero Salakovac.

Preživjele civile su odveli u logor-zatvor u Muzej u Jablanici, gdje su ostali do razmejene odnosno do 01.03.1994.godine. Sada je Grabovica ostala bez Hrvata.

Svjedoci ovog zločina su Goran i Zoran Zadro, dječaci od 10 i 12 godina, kojima su tada uniformisana lica ubili majku, oca, sestru od 3,5 godina, te djedu i babu i Marinko Drežnjak kojem su ubili oca i majku.

U pljački, paljenju, ubijanju i mučenju se isticale muslimanske jedinice Armije BiH "Čedini vukovi", "Čeline jedinice", "Zukina vojska", a naročito vojnici iz Drežnice: KURTOVIĆ ZIJO, DELIĆ HASAN, KURTOVIĆ HASAN zv. "BIMBO", NIJAZ ALIĆ zv. "SPINA", a posebno se u masakru isticao zv. "TITI" iz Tarčina, a organizator, ideolog pokolja i dr.

OSOBE ZA KOJE POSTOJE OSNOVE SUMNJE DA SU POČINILI ZLOČIN:

1. ZULFIKAR ALIŠPAGO- ZUKA zapovjednik Specijalnog odreda za posebne namjene pri Štabu vrhovne komande A.BiH.
2. NIHAD BOJADŽIĆ, zamjenik zapovjednika Zulfikara Ališpage
3. RAMIZ DELALIĆ-ČELO, jedan od zapovjednika u Zukinim postrojbama
4. I veći broj muslimankih vojnika čije generaliski podaci se nalaze u prilogu.

BIJELO POLJE

U ranim jutarnjim satima, 30.06.93.godine simulirajući suradnju pripadnici HVO-a, njih preko 400 muslimanski nacionalisti, izvršili su podmukli napad. Pri tom su izvršili odvođenje većeg broja civila u logore, te zarobljavanje više desetina pripadnika HVO-a uz velika mučenja i ubojstva. Nakon odvođenja u zatvor nastavljeno je sa mučenjem i nečovječnim postupanjem, teškim povredama tjelesnim i ubojstvima zatvorenika.

Osobe za koje postoje osnove sumnje da su počinile zločin:

1. ALEN ABAZA i više osoba muslimanske nacionalnosti čiji ostali generaliski podaci se nalaze u dokumentaciji u prilogu.
2. SAMIR KRESO i više osoba muslimanske nacionalnosti čiji ostali generaliski podaci se nalaze u dokumentaciji u prilogu.

IV Osnovna škola-SDK-a MOSTAR (lijeva obala)

IV.Osnovna škola-logor i SDK- logor nalazi se u Mostaru na lijevoj obali Neretve, u samom centru grada, uz glavnu prometnu ulicu (bivša ul.Maršala Tita).

Zarobljenici su najprije smješteni u jedan podrum, podrumsku prostoriju škole u površini od 45 m² i drugi u površini od oko 6m² (mračan i vlažan), a potom u učionice i druge prostorije. U podrumskim prostorijama stalno bi boravilo od 115-130 osoba.

Prvi zatočenici logora su dovedeni tijekom šestog mjeseca, a najviše 30.06.1993.godine, a to je dan kada su muslimanski vojnici zajedno sa Hrvatima bili na crti bojišnice prema Srbima, kad su na mučki način zarobili skoro sve Hrvate (vojnike i civile) i odvodili u razne zatvore, logore, a oni koji bi se protivili na licu mjesta su ih ubili. Jedan od takvih logora u Mostaru je i IV. Osnovna škola i SDK-a gdje za zatočenike nastupila neviđenja maltretiranja, udaranja do nesvijesti, vadenje krvi, odvođenje na crtu bojišnice kao živi štit, teške fizičke radove, razna sakaćenja, mučenja gladu i ubijanja. U tom logoru je bilo najviše civila, staraca, žena pa i djece. Živjeli su uz svakodnevne batine, bez struje, vode i bez ikakvih higijenskih uvjeta.

Naime, higijenski uvjeti su bili na razini koja je neprimjerna donjem pragu u poštivanju dostojanstva čovjeka:

- zatočenici su ležali na drvenim paletama koje su bile položene na betonski pod podruma,
- oborinske vode s polja ulazile su i poplavljivale podrumске prostorije,
- voda, koju su zatočenici dobivali za piće bila je izravno iz rijeke Neretve i rizičnog kemijskog-bakterijskog sastava,
- zatočenicima je bilo dozvoljeno da samop dva puta obavljaju fiziološke potrebe, te su tijekom dana te potrebe obavljali u prostoriji u kojoj su boravili, što je dodatno i otežavalo uvjete boravka,
- nije dozvoljeno umivanje, niti kupanje duže od šest mjeseci,
- zatočenici su odvođeni na prisilan rad na muslimanske borbene položaje, vadenjke i sahranjivanje leševa,
- nije osiguravana zdravstvena i medicinska pomoć,

Pri odvođenju na prisilan rad na muslimanske borbene položaje što se sastojalo u obavljanju najtežih fizičkih poslova, nošenju i postavljanju eksploziva, poginulo je ili ubijeno preko 25 zatočenika tog logora.

Nakon povratka s prisilnog rada bili su izloženi samovolji stražara-pripadnika muslimanske vojske- ABiH, koji su im namjerno nanosili teške tjelesne povrede i velike patnje.

U više navrata i sa zdravstvenog stanovišta nedopustivim vremenskim intervalima, logorski čuvari su nasilno odvodili zatočenike na vadenje krvi. Pojedinci su u periodu od pet mjeseci vođeni pet puta na uzimanje krvi.

Iako su zatočenici evidentirani od Međunarodnog crvenog križa i drugih humanitarnih organizacija zbog stava uprave logora, položaj zatočenika se nije mijenjao.

U razdoblju od 30.06.1993.godine do 19.03.1994.godine logorom su upravljali četiri upravitelja:

1. MIRSAD ĆUPINA
2. MIRSAD HANDŽAR
3. MIRSAD VRAŽALICA
4. HASAN MEMIĆ

Tijekom vremena od devet mjeseci zatvorenike su mučili, namjerno nanosili velike patnje i teške tjelesne povrede, uz prisilno uzimanje krvi i hladnokrvna umorstva, logorski čuvari pripadnici vojne policije u korpusu muslimanske vojske pod zapovjedništvom voda smjena u logoru. Vojnom polisijom IV Korpusa muslimanske vojske- ABiH zapovjedao je ZIJO LERIĆ.

Zapovjednici smjena logorskih čuvara bili su:

1. SLOBODAN MARIĆ
2. HUSO ORUČEVIĆ
3. EDIN TANOVIĆ "TANA"
4. MIRSAD ZEKIĆ

Zatočenici navode oko 30 imena ili nadimaka stražara ovog logora.

Osobe za koje postoji osnovna sumnja da su počinile zločin:

1. ARIF PAŠALIĆ, zapovjednik IV korpusa Armije BiH.
2. MIRSAD ĆUPINA, zapovjednik zatvora
3. SLOBODAN MARIĆ, stražar u zatvoru, zamjenik upravnika zatvora.
4. HUSO ORUČEVIĆ, stražar zatvora
5. zv. "PAJKA" - kuhar, izživljavanje sa hranom
6. ZLATKO KRESO - ispitivanje zatočenika, zlostavljanje
7. zv "FALA" - maltretirao i tukao zatočenike
8. Više osoba muslimanske nacionalnosti, pripadnici ABiH.

00302943

MOSTAR - OSTALI LOKALITETI (grad i bliža okolina)

15.07.1993.god. pripadnici Armije BiH prisilili skupinu od 16 osoba hrvatske nacionalnosti da se popnu na krov zgrade poduzeća "SOKO" u naselju Rodoč, a nakon toga objekat zapalili, sve stradale osobe su civili.

-03.09.1993.godine topnički napad na civilno pučanstvo u gradu, kojom prilikom je smrtno stradalo 5, a teško ranjeno 20 osoba-civila.

-istog dana pripadnici Armije BiH izveli su još tri oružana napada na civilno pučanstvo, u kojem je smrtno stradalo 14, a ranjeno 48 osoba.

-20.09.93.godine u naselju Rodoč oružani napad na civilno stanovništvo izveli pripadnici Armije BiH i tom prilikom ubili 6 starijih osoba hrvatske nacionalnosti.

28.10.1993.godine u naselju Podhum oružani napad na civilno pučanstvo i silovanje od strane pripadnika Armije BiH.

-23.10.1994.godine oružani napad na civilno pučanstvo od strane pripadnika A BiH kojom prilikom je smrtno stradalo četvero djece, dvoje djece i jedna starica su ranjeni.

Osobe za koje postoje osnovi sumnje da su počinili zločin:

a) ARIF PAŠALIĆ, zapovjednik IV korpusa ABiH i druge osobe iz zapovjedništva ABiH, kao organizatori više osoba muslimanske nacionalnosti pripadnici ABiH, kao počinitelji ratnih zločina.

Štefica M.

00302945

.....
(Číslo přijemného stambole)

Int. dost. knjiga br.
.....
.....

PREDMET: K O N J I C - T R U S I N A
.....
.....
.....

 NARODNA KNJIŽNICA REPUBLIKE SLOVENIJE
Oznaka za razpis: UT - 10

POPIS PRILOGA — AKTA

Prilozi	Datum upisa	Vrsta priloga — spisa — akta	Primjedba

00302946

Zaključeno s brojem priloga

.....